

Stipe Blažević, Ekonomski fakultet Rijeka - Katedra za Kineziologiju

Žarko Bilić, Fakultet prirodoslovno-matematičkih i odgojnih znanosti Mostar

Danijela Bonacin, Kineziološki fakultet Travnik

RAZLIKE PARAMETARA SLOBODNOG VREMENA UČENICA I UČENIKA GIMNAZIJA

Uvod

Pojam slobodnog vremena različito se artikulira u ovisnosti o različitim stajni-
ma civilizacijsko-kulturalnog milieua ali i u ovisnosti o strukturi produkcijskih odnosa,
aktualnom statusu društva u širem smislu i slično (Bonacin, *Da. i sur.*, 2009). Slobodno
vrijeme, kako ga god mi doživljavali, ipak ima karakteristiku različitu od svih ostalih
segmenata u našim životima jer je u određenoj mjeri uvjetovano našim interesima i za-
nimanjem, a nešto manje je pod direktnim utjecajem obveza i regulativnih mehanizama
socijalnog ustroja.

To je dio ukupno raspoloživog vremena u životu čovjeka, koje on ne osjeća kao
obvezu i posvećuje mu se po slobodnom izboru. To je prostor u dnevnom (tjednom,
godišnjem...) rasporedu pojedinca kad je ovaj prvenstveno pošteđen radnih obveza i
drugih obveza proizašli iz konteksta socijalnih odnosa roditelja, djece, braće, udruga
itd,... (Bilić, Bonacin, 2007). Slobodno vrijeme na taj način postaje izuzetno važan dio
kulturalnog poimanja egzistencije jer omogućava pojedincu da zadovolji neke svoje inte-
rese i želje koje u drugim situacijama jako teško može. Ovo je posebno važan prostor
kad su u pitanju mladi, jer je artikulacija njihovog slobodnog vremena uvjetovana u
velikoj mjeri školskim obvezama i učenjem kod kuće. Treba svakako napomenuti da je
jedan dio informacija o njihovom slobodnom vremenu izvan našeg dosega, što samo po
sebi i ne mora biti neki veliki problem, ali je posebno zanimljivo istražiti takvu pojavu u
kontekstu mogućih aktivacija putem sporta, tjelesnog vježbanja ili kineziološke rekrea-
cije (Bonacin, *D., i sur.*, 2009). Treba naglasiti i to da su mladi ljudi, a napose djevojke i
mladići u uzrastu 14-19 godina, naročito zanimljivi s aspekta uspostavljanja dugoročnih
vrijednosti koje neka socijalna zajednica želi ustanoviti i prenostiti slijedećim generaci-
jama. Međutim, za uspostavljanje kvalitetnih modela, pa iz njih izvedenih načina formi-
ranja stavova i sustava vrijednosti, potrebno je provesti uporna i sistematska istraživanja
kako bi se utvrdile aktualne pozicije na kojima se alociraju entiteti, grupe, grupacije ili
veće zajednice.

Predmet i cilj

Mladi ljudi, a posebno srednjoškolci, za svega nekoliko godina (10-15) bit će no-
sitelji stručnih, tehnoloških, administrativnih, političkih, znanstvenih i drugih funkcija
i pozicija u socijalnoj zajednici. Budući već imaju određeni skup elemenata formiranog
sustava vrijednosti, posebno je zanimljivo istražiti u kojem pravcu se odvijaju procesi
formiranja stavova prema slobodnom vremenu i tjelesnom vježbanju, a naročito postoje
li i kakve su razlike po spolu upravo u tom uzrastu dok su još pod sustavnim edukacij-
skim utjecajem u srednjoj školi (Bilić *i sur.*, 2009). Predmet rada su dakle učenici i učeni-

ce gimnazija, a cilj rada je utvrđivanje razlika unutar većeg skupa parametara slobodnog vremena i tjelesnog vježbanja.

Metode

Za potrebe ovog rada, prikupljeni su i obrađeni podaci ukupno 1047 entiteta, 647 djevojaka (167 + 158 + 166 + 156) i 400 mladića (117 + 109 + 90 + 84) koji su pohađali redoviti program gimnazija u srednjim školama u Hercegovini. Entiteti su opisani sa 60 varijabli koje opisuju slobodno vrijeme. Podaci su prikupljeni pisanom anketom u siječnju 2009.g. (autorica ankete Danijela Bonacin), pri čemu je svaka tvrdnja označena sa 5 modaliteta od "uopće se ne slažem" do "potpuno se slažem" (potpuni opis ankete u: Bonacin, Da., Bonacin, D., Bilić, Ž., 2009). Nakon normalizacije kategorijalnih podataka i osnovne statistike izvršena je univarijantna diskriminativna analiza (Anova za nezavisne uzorke) uz F-test i testiranje značajnosti na unaprijed zadanoj razini od 0.05, kako bi se utvrdile razlike među parametrima kojima su entiteti bili opisani (Bonacin, 2004).

Rezultati i rasprava

Nakon primjene Anova analize od 60 primjenjenih indikatora značajne razlike pokazala je ukupno 21 varijabla (tablica 1). Primjetno je da su više izražene vrijednosti nejednako raspoređene, tj. da u nekim varijablama djevojke imaju izraženije aritmetičke sredine a u nekima mladići, što govori u prilog pretpostavke da se stavovi prema slobodnom vremenu kao i samo slobodno vrijeme u vježbanju osobito razlikuju po spolu u ovim uzrastima.

Tablica 1. Rezultati Analize varijance između djevojaka (Ž) i mladića (M)

Varijable	F	P	X \bar{Z}	XM
S prijateljima odigram poneku utakmicu (mali nogomet, basket...).	205.17	0.00	3.53	4.62
Povremeno odem na ples.	97.88	0.00	3.18	2.28
Wellness je izvrstan način provođenja slobodnog vremena.	84.27	0.00	3.55	2.88
Sudjelujem u natjecanja ili ih redovito pratim.	59.15	0.00	3.34	3.94
Ima i boljih načina od sporta za popunu slobodnog vremena.	49.16	0.00	3.72	3.21
Sportovi i sportske igre su izvrsna zabava u slobodnom vremenu.	24.80	0.00	4.19	4.48
Poznajem mnogo različitih rekreacijskih aktivnosti.	19.29	0.00	3.87	4.15
Kad imam slobodnog vremena želim se odmoriti.	16.68	0.00	4.19	3.92
Blagdane provodim u krugu obitelji ili prijatelja.	16.22	0.00	4.84	4.68
Želim naučiti kvalitetno raspolagati slobodnim vremenom.	13.44	0.00	4.43	4.22
Ljudi bi trebali imati dovoljno novaca za slobodne aktivnosti.	11.11	0.00	3.23	3.49
Moram više vježbati u slobodnom vremenu.	9.60	0.00	4.17	3.96
Pojačana aktivnost djeluje na zaštitu od pretilosti i sl.	8.33	0.00	4.50	4.36
Treba napraviti specifične programe u skladu s pravilima zajednice.	7.71	0.01	3.59	3.41
Ja se odmaram prilikom rekreacije.	7.06	0.01	3.60	3.79
Treba graditi nove terene, dvorane i druge objekte.	6.53	0.01	4.44	4.57
Najbolje je slobodno vrijeme prepustiti slučaju, tako je zanimljivo.	6.43	0.01	3.22	3.03

Imam dovoljno novaca da slobodno vrijeme provedem kako želim.	5.88	0.02	2.75	2.94
Spavanje mi je jako važno.	4.88	0.03	4.59	4.47
Svake godine odem nekoliko dana na selo.	4.75	0.03	3.80	4.00
Redovito idem na godišnji sistematski pregled i savjete oko vježbi.	4.00	0.05	2.30	2.46

(F=f-test analize varijance, P=probabilitet, X \bar{Z} , XM=aritmetičke sredine)

Najizraženije su razlike u aktivaciji tjelesnim aktivnostima na način da muški ispitanici iskazuju interes za konkretne sportske sadržaje (sport, utakmice,...) dok su djevojke u znatno većoj mjeri sklone plesu i rekreacijskim aktivnostima, pa se može kazati da je prvenstvena razlika u **percepciji aktiviteta**, što je razumljivo obzirom na poziciju i ulogu mladih žena i muškaraca u ovom uzrastu. Čini se da momke dominantno zanima sport i eventualno postignuće neovisno o tome jesu li sami uključeni u aktivnost, dok je djevojkama važniji onaj dio aktivnosti u kojima mogu osobno participirati i obogatiti svoj opći kulturni status. Ovo potvrđuje razmišljanja brojnih autora koji ističu kako se osobe ženskog spola na neki način sociološki ranije razvijaju od muškaraca. S druge strane, međutim, budući se zanimanje za sport prvenstveno muškaraca ne može isključiti iz kulturološkog mileua općenito, može se pretpostaviti i da jednostavno postoje razlike, vidljive već u srednjoj školi (15-19 godina) kad se polako formira stabilniji sustav vrijednosti, pa dakle i prema slobodnom vremenu i kineziološkim aktivnostima.

Nadalje, rezultati sugeriraju da su djevojke sklonije pasivnijim oblicima odmora iako su svjesne važnosti organiziranja slobodnog vremena i značenja tjelesnog vježbanja po zdravlje, dok momci doživljavaju sport i aktivnost kao zabavu i osobnu promidžbu. Može se reći da je druga bitna razlika među njima po **načinu aktiviteta** u slobodnom vremenu. Ova razlika proizlazi vjerojatno i iz ontogenetske razlike među spolovima vezane uz mogućnost zadovoljavanja bio-psiho-sociološke potrebe za kretanjem, gdje su muškarci uvijek imali nešto izraženije mogućnosti realizacije gibanja, a bili su i direktnije vezani uz tjelesne aktivnosti neophodne za preživljavanje (lov, obrana,...) i kasnije (sport) pa je to logički nastavak razvoja čovjeka u cjelini. Ipak, temeljem rezultata, mora se priznati da djevojke ozbiljnije promišljaju o značaju tjelesnog vježbanja u slobodnom vremenu, kao i o načinima na koji bi bolje organizirale svoje slobodno vrijeme.

Konačno, treću globalnu razliku možemo registrirati u prostoru resursa kojima se osiguravaju uvjeti za moguću aktivaciju u tjelesnom vježbanju u slobodno vrijeme. Očito je da muški ispitanici smatraju kako su novci, materijalna sredstva među najvažnijim značajkama odgovornim za kvalitetno osiguravanje uvjeta za tjelesno vježbanje i sport, dok djevojke imaju nešto drugačije stavove koje je najlakše opisati kao više altruističke i sklonost boravka u prijateljskom krugu ili krugu obitelji, pa čak i spavanju. Također, djevojke traže specifične programe i npr. Wellness, što je bitno različito od sportske ponude. Tako se može kazati da postoji i treća globalna razlika među djevojkama i mladićima a odnosi se na **sistemsku potporu**, tj. objekte, ulaganja, programe i kadrove za provedbu aktivnosti u slobodnom vremenu. Ovo je sasvim sigurno jasna razlika jer proizlazi iz mogućnosti za samoorganiziranje, stvaranje povremenih grupa i sl., a što je nedvojbeno mnogo lakše i mnogo jednostavnije muškarcima u današnjem svijetu.

Kako se vidi, rezultati su pokazali određene karakteristike uzoraka po spolu i opisuju stanje srednjoškolaca na donekle klasičan i konzervativan način, te se može ustvrditi kako je u stavove srednjoškolaca uvelike preslikan sustav vrijednosti koji i inače egzistira u svijetu slobodnog vremena i kineziološke aktivacije.

Zaključak

S uzorkom od 647 djevojaka i 400 mladića polaznika gimnazija u Hercegovini, provedeno je istraživanje vezano uz njihovo slobodno vrijeme i rekreativni angažman. Inicijalni podatci su prikupljeni upitnikom sa 60 indikatora. Analizom varijance je izolirana 21 varijabla koja značajno razlikuje ispitanike po spolu. Suštinske razlike se mogu artikulirati kao tri skupa spoznaja o različitosti uzoraka: a) stavovi o pristupu kineziološkim aktivnostima u slobodnom vremenu, tj. percepcija aktiviteta, b) zatim stavovi o načinu mogućeg provođenja slobodnog vremena u smislu sadržaja, tj. način aktiviteta i c) skup stavova o resursima potrebnim za provođenje aktivnosti u slobodnom vremenu, tj. sistemska potpora za realizaciju aktivnosti. Ova saznanja nas jasno upozoravaju da već u srednjoškolskom uzrastu (gimnazije) psotiji jasan blok elemenata sustava vrijednosti koji se prenosi i na slobodno vrijeme pa o tome treba voditi računa pri planiranju aktivnosti ili pri organiziranju globalnih edukacijskih i aktivacijskih modela.

Literatura

Bilić, Ž., Bonacin, D. (2007). Uvod u kineziološku rekreaciju. Mostar: Fakultet prirodoslovno-matematičkih i odgojnih znanosti.

Bilić, Ž., Pavić, Herceg, Z. (2009). Taksonomska struktura socioloških indikatora srednjoškolki. *Međunarodna znanstveno-stručna konferencija Upravljanje slobodnim vremenom sadržajima sporta i rekreacije*, Zagreb, Kineziološki fakultet i Zagrebački velesajam, pp:467-476. (ur. Andrijašević, M.).

Bonacin, Da., Bonacin, D., Bilić, Ž. (2009) Relacije značajki slobodnog vremena i indikatora upravljanja srednjoškolki. *Međunarodna znanstveno-stručna konferencija Upravljanje slobodnim vremenom*. Zagreb, Kineziološki fakultet i Zagrebački velesajam, pp:457-466. (ur. Andrijašević, M.).

Bonacin, D., Bonacin, Da., Grbavac, M. (2009) Organizacija slobodnog vremena unutar sankcijskog sociološkog sustava učenica gimnazije. *Međunarodna znanstveno-stručna konferencija Upravljanje slobodnim vremenom*. Zagreb, Kineziološki fakultet i Zagrebački velesajam, pp:449-456. (ur. Andrijašević, M.).

Bonacin, D. (2004). Uvod u kvantitativne metode. Kaštela: Vlastito izdanje.

SUMMARY

The aim of this research was to determine gender differences in middle school samples, i.e. male and female students of grammar schools. Examinee's data (647 females and 400 males) were collected by questionnaire that consist 60 indicators of leisure time and physical exercise with offered scale of 5 answers from "totally disagree" to "totally agree". Data were processed by normalization, elementary statistics, and for this work purposes it was Analysis of variance for independent samples applied. The result shows us that gender samples expressed statistically significant differences in 21 variables that could be grouped in three set of attitudes: a) activity perception, b) way of activation, and 3) systematic support. It was assumed that results reflect significant part of conservative attitudes, but it is possible that differences come-out from ordinary genders role acceptance as well as from biological presumptions. Methodologically, work brings applicable results without statistical limitations except in the part which demands transparency forward samples from other locations and schools.

Key words: leisure-time, girls, boys, differences

Izet Rađo, Munir Talović, Mithad Mekić, Duško Bjelica